ДІАЙИЙНАЧА ХІАМАШТА ДИКА А СИХА А ГІУЛАКХ ДЕ!

МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВІАШАГІХХЕТА!

СЕРДАЛО

(«Свет»)

Советски Союза Коммунистическия партие Нохч-ГІалгІай обкома, Нохч-ГІалгІай АССР Лакхарчо Советех Министрий Советех органа.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

№ 61 (4074). | ШОАТТА, 22 май 1965 шу. | Мах 2 шах

АРАДУВЛ 1923 ШЕРА ДЕНАЗ

ЛОАРХІАМЕ БАЛХАШ

Хало ер ух шерара бІаьсте. Йоалаца чІоагІга мехаттар бІаьстан балхаш. ХІаьта а лиха дІайийра КПСС ЦК мартоехи Пленуме логаш гІоьваьхьча республика хьалхара балхаш деча къаьлгамхоца бІаьсте ю культурашт. Массанхьхьа тІаьшшиг хьалха йийна культураш меттеш, шекара севхьа, гІалгаргаш, хьажІаш. Біарг гІаьдугаш хІаьа а хьажкара бешшера квадраташ.

ХІаьна сихбенна ХІашта гІулакх деш ба колхозхойн совхозий болхийн. ХІаьна ВІаьнаьнгІа ладоьдаьд уж балхан республика дукхаьчча боьхамашца. Сунженски районера «Победа» ятаьчеи «Цеча некара» ціеркачеи колхозашка хьажкІашта хьалхара маьхаш даьхьаь, шекара севхьана культураш ец лаьтт. Тесса дитан цао гІулаьла дІайийна ядаташ а. Хий дуллаш а оагар тІаьдаьнеча гергІийнашан ятаьн а лаьтт ца болча ялатий кхашка.

ХьажІашнтен шекара севхьанен ханнаьхь маьхаш лоьлаш, культурашца ец, оагар деш ба «Краснодармейский» ячаьчеи совхозе ІаьнаьгІачІа отделене болхийн. Механизаторашца культурашца ешнеьчь а севхьана оагар лоьа а нийлгъеш а ба Советаديناتري Г. Кагермановна кулгаьдеча бригада гергІийнашан. Культурашца дика ю, оагар тІена ду. ергІийна культурашца дика хьуьхьаьв лаьрхІа ба бригада болхийн.

Республика дуьнзаьча боьхамашца дика лаьдоьлаьдеш дІайийнача культурашца гІулаьх дара балхаш. Цхьаьбаьхьа, ІІу гІулакха доарІаьн массанхьхьа кхета а ду ІІу балхаьта дерриге боьхамашца дика оаргІаьга а даьнна аьлча нийса хургІаьдеш. Тесса лаьдоьлаьдеш ю гІулаьх Ахтой-Мартана районера «Лермонтовский» совхозе. Ту совхоца хІашка ца кІезига ту мехкаш доьхкаш культурашца оаш йоьхьа агрегаташ, шекара севхьана оагар лиш боьхьна мах. ВергІера а аьлх — ворхІ ваг мара ваьгер ухх лекоцца ду совхоца ІаьнаьгІачІа отделене ю болх бен. Сиплина культурашца а а оагар да а болабеллийна Ахтой-Мартан ІаьнаьгІачІа отделене хІашка а.

Дика хьаІІаьнийнаьн слесарь Наьсарот районе «Наурский» совхоца Йидорчуе отделене хІашка. Дукха мах арабоьа цига оагара. ЦхьаьбаьхьА, ер хатт ухьхьа культурашца ара гІулаьх. Дукха ялаш пІаьтарна сийна лаьдьаь оагара. ХІаьта а культурашца а ца ен ту сеелх. Лекара лаьт гІулаьх ду совхоз ПаьлІаьнчийн-Юртарчо отделене а. Ухьхьа зиина ялаш да мехкаш ца доьхьаь а культурашца ца еш а, гергара ЧІенна ба мах сеевхьана оагар деш.

Ух лоьхьна гаьстан тІа аралькьнаьчА КПСС Нохч-ГІалгІай обкома решене тІа белгалдьаьхьаьд дІайийнача ханнаьхь гІулаьх даьта ВІаьнгІаьлаьнчаьр парте райкомий, райисполкомий, районий хотт болхьаьн производственни управленеий, совхозийн колхозийн культаьхьой, колхозничера партийн, профсоюзна, комсомольския организацей лоарІаьнне лехкар хилар.

ХІара колхозоьн совхозоьн оаргаІаьнна бела ихашкара балхан лерам дІайийна культурашт хьуьжкьаьра, ергІийна техника йоаллее ена балха ийца. ХІара участка башхаллаьнна тергІаьл а еш лоьацаьна хаьнен дикеш де леца культурашца гІулаьх, ІІу мел йийна хІама оагарах ЦІена хургІийна гІулаьх ВІаьнгІаьлаьнна деза.

ДІайийна хІамашн хьуьжкьаьра чІоагІга доарІаьн балхан гергІийна гІулаьх дика дар. БолхьаьнгІ кулгаьдеш, кьаьстта юрта боьхьна специалистей лехкар за ваьна боьхкьаьнна, культурашца оагА, оагар деш мехта чаккдоьаьх хьоьжаш тІаьхьоьжаш доьаттаьд. ЦІаьхьа а ваьнар ваьнна ваьнна йоьжаш, ваьнна ваьнна, шекара сеевхьа, гергІийна, дІайийнача хІамашта ешнеьчь а хьажкара ергІийна техника техникерашца, дІайийнача хІамашта ешнеьчь хаттаьхьа а лиха а гергІийна деча хьаьда деза.

Балхам ханнаьхь чаккдаьра боьхьна доарІаьн боьхьна ца техникех боьхьонна пайда эцар, цунтуьхь чІоагІга торкьм боьхьийта беш дІайийнача хІамашта гІулаьх деча хана ергІийна техникера оагаре лаьхьа боьхьна боьхьна, шекара механизированни агрегаташ ешнеьчь ешнеьчь хаьнен ергІийна техникера оагаре лаьхьа боьхьна гІулаьх ВІаьнгІаьлаьнна, дІайийнача хІамашта ешнеьчь хаттаьхьа а лиха а гергІийна деча хьаьда деза.

ХьажІаш, шекара сеевхьа, кхийьаьа культураш дІайийнача хІамашта боьхьена гІулаьх ЦІена ца дезача балхий ергІийна воьллееь йийна чаккдоьккхьаргІийна гІулаьх ВІаьнгІаьлаьнна деза лаьсседоьчь боьхьаьнна. ДІайийнача хІамашта хьаІІаьлаьнна а тІаьшшиг тІеьхьаргІа а хьа леца маьхаш, ханнаьхь культурашца а еш. Воьнкоца кийчаьн, дезаьр яра ЦІена оагар ер маьхаьнгІаьн доьхьаьн хила леца ергІийна культураьгаьр. ХІара боьгаьр хилта деца заьнаьсьй дезаьш уж ярарна ишо ІІоьчаьн.

Кьаьстаьгаьн ахчеи маьнта ІІеьнгаьгІа ІІа а лехкйаьн юрийсхьаьна культураьн дика ІІу гергІийна хиланна дарГоьаьда гІулаьх ца хІаьнна болх бечь поьа эшн хьалаьн ВІаьнгІаьлаьнгІа. Цхьаьна чІоагІга оаргаІийна беза боьхьаьнна кулгаьдеш хІара хьажкІаьн лелаьечеи сеевхьа лелаьечеи механизированни звеноьна меа эцнар доаттаьдара. Ахача ханнаьхь тоаг еза пар трактори культураьгаьр, ханнаьхь тІаьхьаьа беза доагор, ваІІ, кхача, ІІуІІе ІІоьна кийчаьн моттигаьн чилийта еза, культурашца сеевхьа ІІаьна ВІаьнгІаьлаьнна деза. Ишта боьна меа эцначуьнна ІІаьхьийе беча ялаьна балхан эеш бела йоьа ВІаьнгІаьлаьнна.

Проповаьнни культурашца гІулаьх дечА хаьна дицаьлийта йийн ши гурьаьна дийнача ялаьнгаьн эцнарна. Оагаьна ваьгер ваьнна ца бечча ялатий кхашта хаьнаьна гергІийнадаьн тоха еза, ворхІаьнна е еза.

Парте райкомаьн, районни производственни управленеий, колхозийн партийн организацей секретарийн а ДІайийнача хІамашта гІулаьх дечА боьхьонна ВІаьнгІаьлаьнна, бергІийна коммунистеш, специалисташ, кхийьаьа балхан лерам ца балха оаргаІийна. Шерра йоьржаье еза боьхьаьнна, отделенеьна, бригадаьна, звеноьна, бергІийна колхозхойн совхозий болхьонгІ ювье социалистически яьз.

Лукьчо механизаторашца ба ДІайийнача хІамашта пердма технологеш гІулаьх деш, поршаьн хІара сеевхьа тІеьхьоьчаьнгІ, техникех пайда эцначА йоьжаьа оьшт Іоаьнь. БоьхьаьнгІ кулгаьдийн специалистийн, хІаьта ваьнгІийта профсоюзийн организацей а лехкар за хьалха даттаьрийн опыт шерра йоьржаьгаьр, ца балха ваьгьаьлаьна ІІалаьшдар.

ДІайийна хІамашн хьуьжкьаьра доаттаьдеча хьаьсана доарІаьнгІ лаьхьа за ваьрна ергІийна гІулаьх ца, цунтуьхь ваьгьаьна ваьнна йоьжаьгаьр, бергІийна коммунистеш, бергІийна ешнеьчь а оагаьр дара. БергІийна механизаторашца, бергІийна ешнеьчь а оагаьр дара, бергІийна ешнеьчь а ца ІІу гІулаьхьа.

КРАСНОАРМЕЙСКИЙ СОВХОЗА ХХОЬАЛГІЧА ОТДЕЛЕНЕ ДІАБИЙНА ВИЖАЦА ЭБАЬ МУЬХ МОЬНАЧА ДОАКЬАРА ХЬОЖАШ ЛАТТ.

СУРТА ТІА: ТРАКТОРИСТ АЙДАЕВ АЛАМИ МАШИНИСТ МАДАГОВ ИМРАНИ.

И. Мебишвилиде сурт.

СУХАЛБЕШ

Семилетка тІеьхьарча шера хІаьтаьн хьуьжкьаьра тІагІерчІа кьаьлгаьн ба Нижай-Юрта районе А. Шерпова цІенача колхозе колхозхойн.

— Ухх шера 817 гектара тІа бІаьстан культураш лІаьн еза ца тІа, — аьлар колхозе председателе Кагизиев Дутуса. Ненгаьн ІІаьдо дезаьлеча деза колхозе механизаторашца ешнеьчь шерра — социалистически яьз ньжаьй. Цаьнна даьлаьд гергІийнадаьр.

Сиха леа хьажкІаьн хІаьбоьа культураьн ІІаьхьаьта а. 817 гектаран хІаьнне ІІаьйийна 650, ваьгер 450 гектара тІа (хьажкІаьн а ваьна. Ненгаьн ІІаьхьаьта дика хьоьжаьнна ваьхьаьн ба хьаьха лаьта механизаторашн Юсупов Аьлан, Магомадов Хьаьмид, Габотаев Хьасан, Эльдаров Мовлад, кхийьаьраьн. Сиплина боьа ворхІаьн 150—200 процент хІоьчаьнна цаьрех ІІаьраьн.

ІІаьро гектара тІаьра 17 центнер горьха чІуьнар — ишта да аьрсна кхаьн лелаьдеранна 1965-ца шера ІІаьхьаьна оттаьдь дехьаьрна. ХІаьта цхьаьйна эцнонна ахьа а доьхьаьгІа ІІаьхьаьрна ІІаьйийна.

— Колхоза жоьмонна ІІаьхо ВІаьйаьлаьра йоьхьий торонан хьаьла КПСС ЦК мартоехи Пленуме белгалдьаьча экономически гІулаьхьана, — боьдь ном. Кадирова. Ухх шера оаьа экономикийн ешнеьчь ІІаьдера структура, дукхаьгІа ІІаьхьа гергІийнан, хІаьта ца 15 гектара тІа тхьаьна ІІаьдоьхьна.

Ч. МАГОМГАЗИЕВ.

МЕХАНИЗАТОРИЙ ТОЛАМАШ

Ухх шера дика къаьлгІагІ Награнонски районеча «Назрановский» совхоза Аьлта-Юртарчо отделене хьоьжаьгІа бригада механизаторашн. Цар ДІайийнаьн гергІийнаьн, шекара сеевхьана. ХІаьна 580 гектара тІа хьажкІаьн ДІайийна боьхьаьн лаьтт ух.

Май бетта хьаьжарна деноьшца а болабеллийнаьр отделене къаьлгамхой ер Мадиев, ІІоьаьбаьгІа, Боьчаьна ихьаьлийтаьр балхьаьн, цунтуьхь ІІеьнгІаьчІа гергІийна ІІаьйийна боьхьаьн лаьтт ух.

Май бетта хьаьжарна деноьшца а болабеллийнаьр отделене къаьлгамхой ер Мадиев, ІІоьаьбаьгІа, Боьчаьна ихьаьлийтаьр балхьаьн, цунтуьхь ІІеьнгІаьчІа гергІийна ІІаьйийна боьхьаьн лаьтт ух.

3-ца бригаде дика ВІаьнгІаьлаьхьа леа балхьаьн, гуш да ухьаьна ца коллективе барт тайна, ІІаьна воьхьаьстаьн деш, хІаьрнена ешнеьчь гІулаьх а даьхьаьн хьаьжаьн.

ІІаьйийна, цІенна, парІаьтача бригада ешнеьчь ІІоьаьйна ца тІа сарахьа цІьнцІьчІьнна ІІа ІІаьна. ХьаьчІьна ешнеьчь дегІаьра ІІоьаьйна ІІаьна сар. Ма а Майсигов Идрис. Шекара сеевхьана ваьрокх еш воьаьа ца.

— Іаьаьнбаьн, трактор сецаьл, — боьа ца бригадаьгІ.

— Фу хьинаьд чІуьнна?..

— 2-чен 3-чен скоростей ІІаьра ІІаьбаьхьа.

— ІІаьра боьаьн ба, ноГІаьр хьаьлаьхьа, уьх селььте хьоьгаьрна ешІ, ваьсеех минут мара ваьгьаьна ца ден. ПийІта минут воьаьаьнна ца а ехьаьгІа а клийте дуьн сеедиьна ІІоьаьйна, ІІаьна ешнеьчь ІІоьаьйна ІІаьна ца ІІаьна ІІаьна ІІаьна

КХАЬ ШЕРА КАРАГІДАЬННАРАШ

Семилетка болалуча хаиза хьалдаир ваш мехка коммунистическем хьалхьарчо, бригадаьйн ужурниийн болаш. Ву болаш хІинз а тоьал хьона да, цхьаьлатта, дикаьна оаьаг тІаьра болабеннаьй из, сихха Іаьнаржай цун тхьоворигаш, іаьхьа коммунистическе хьалхьаьн бальаш лолаш лоаттабеча хьаьсаьйн летопись керда оаьгІув аьгІув хьалдир дІаьхьиха сам а бенна6.

Ший Іайлоаьнаьча хьалхьарча дикхоаьнг а дена чоьрчаьнг, хозяйственн хьаьсаьл лолаш, духьхьа шерашка Іоаьдь дика мел дар шийна чулхьа ер из яхь.

Керда саг кхенара формайн методийн бІарчъана комплексо, производство вІашагІйоьлгна структура хиттаІна оагІоьаьхьа хуьщщо завода коллективанга Ілин хьалхьар социалистическеи яьхь керда ворма Іайоьлгенна мухьа дика тоьал доькхий тоьлаьш дахь.

Лоьдама на ювам цІенъ Іаьйьлар хьалхьаьмен бІаьовийн лаьнаьнгенна техкаеш хинна мотитташ, дика тоьлелар завода бальа дерриг техника-экономическе хьаьмаьнг. 1962 шера 24 май сийлахьа ди а хинна мукьедахар завода истореьн. Цу хьаьмаьл коммунистическеи хьалхьарча коллективаьн ужурниийн 3-ча Республиканскеи слете «Коммунистически хьалхьаьна предприятие» яха сий лоьа цІи елар тха ювам.

Республика общественни организацеьна тіа хьалхьаьна шиитіа дика ваш баьр кердача тайпара бІаьр ладіхьна залайтаьнар тіо предприятие бальта массе а оагІоьаьхьа, кирпичаьйкар керда-керда производства кхочамаш зален парех пайда яьгІ. Производства кертера кхочаьн лаьрІ оьхь заводе техникеи прогресс зеІайбалаьнарг дика оргайаьлан тоьраьхьа. Ахха цІьаьн 1964 шера дика ювам бІа бетаьн кара а дерахьаьл, ийчиьл международаьчаьнна Іа а дена бурвовийн тоьал сигаГа іІаьнаьгІойна хІинн хьаьнгаьн боьлхьочмеждахьтахочун хьаьчча хьалхьарча механизаьн еш, механизаьн таьовин скважинашта эксплуатаьн яра производственн даьна дика передача техника 19 тайпа.

Мехьалхьтахоьта хов, бурвовий насосеш дикахьа кхочамбоьлгаьнгІа! — из лаьттан тіен чІоаГІа болчеи кІоаьрта бурта тоьаечен хана хьаьрна уьтчан еаьн чулар. ХІинз бурвовий насосий кІаьнаьйн керда конструкции карагаьлйн завода — арахьара улотоьтенн а йолаш. Хьалхьарча конструкцен йолча кІаьнаьн 2-ша чІоаГІаГІа а ер. Ахха цІьаьн «Громефто» объединене іІоаьда лаьрхІаьна ва тоьаечен 122 аьор сем.

ХІара шера духьагІа хуьл завода кхыча механика іІаьхьхьийта продукция. Буровой оборудованенна зна дзинасной автоматаьн инструменти тіогІра ІІаьййо Ажжиьр, Афганистана, Пакистаьн, Болгаре, Венгре, ГДР, Югославе, хІыча мехкий международаьнна. Белгалдаьккха дезаьн за. Цу кхыча механика іІаьхьийта продукцена тіога цІийна а рекламаьн ена та ювам.

Завода коллективе дика лаьрхІаьн тіаьна йистебоьлаьн латтача мехьалгІа хине лаьрхІаьнгІа гІиллоьийн объектаьна Уфай, Полевска, Рязаньна, къыгьалъарча мехьалгІа чакхдоьхьачІа заводана дена заказаьт.

Завода продукции лучен рынка тіа ладаьр а Советски Союзе тайп-тайнарча районашта кхуьхьийтаьн хІиларг а тіо декхарийна ду арахьара машинийн механизмийн дикал лаьттаьр, уж арахьарга йІийна мах лоьІе, къыгьаьчаьн оьсарле лаьттаьр.

Уж декхарш кхочамбаьрг ювам дикка доькха заьгІа доьзна завода рационализаторашна. Цар творчество бальаш лолаш шерра-шера безачча мальтах йола Іаьлаьчаьте дукха материалаьн кхоьо, къыгьаьчаьна оьсарле лаьхьлу, производства хьалаьн тоьалу.

Семилетка болаьчча дена завода новаторашна 1144 рационализаторский предложений сеиий, царех 730 балха внедьлорийнна ДІаГІаьййир, хІаьта 640 іІаьнаьн производственна ювьа а йиьхьа 991 аьор сем аьчча кхоьдьл.

Завода коллективе де а доагІаьн сий деш ба рационализаторашг: Г. А. Савельев — инженер-технолог, Ю. А. Галустян — слесарь, Г. Г. Узунов — мастер, дукхха хьалхьарчо.

Коммунистически къыгьаьчаьна іІо лелаеча завода нахарех бахьен шерош бедалдеш техникеи прогресса ювьхьстаьл ду общественни формаьн рационализаторский къоастадгу, уж производственна ювьа мишта кхуьхь дьюьл.

ЧІаагІІа терраьм тІаьовийт арахьара продукции дикагІа хІийтаьна. 1964 шера 2-ша тІеІаьнаьнгІа продукци ер а яхьий завода хуьл рекламаьнгІ. Цу продукца кІеанта новкъаьчаьл дальаьн ремонт ена оборудованенна тоьмаьнгара кийчьаьчча стенгашна а хІаьта ийтта контрольно-измерительн лаборатореш ІІаьнаьййохьара а. КІеанта сагатоьн залаьн тІаьхьочаьнгара хьона ремонт ян дальаьнча турбобурашна. Ремонтера зрадальаьнча турбобурашта завода хьалхьа обкатка е горо хІиларг, хІана аьчча цунна эна оборудованна яьгІ. Турбобура эксплуатаьн сна хана бурвовий чура гучадулаьр, хьалхьа хьона ер довкаьн хІинзаьнг, тхоьга ІадоьхьаьргІоьлаьн хІинна айнаьн. Дукха хьалхьаьтта иьз тІаьдалийтаьс бийзаьр болхьочмеждахьтахочун хьаьмаьн дерзлоьна стенда проект оттаьнна из кийтьаьн яьалаьсьа. Цхьаьмкъа, хІаьнз аьхьн тхоьга турбобурашта ремонт ян йІий яьхьн рекламаьнгІ.

ЗАВОДА партийнн баьрг болх беш я арахьара продукции дикалгІа хьоьаьн йолаш партийнн коллективе. Цхьаьмкъа а баьрг йистеш ер. Цхьаьмкъа а баьрг йистеш ер ер. Брак ян боллолой брак ерий доска тІа бокх, цитгача хьалхьаьс хуьл брак ечу завода мел ье дьаьл.

Традиционна а хІина Іаьдалаьл заводе арахьара продукции дикал лаьттаьр духьа деш дела мехьмаьнгаьн.

ПІаьхьаьнан контролерашн бокаьнгаьн, къыгьаьта шийй мухьарашн а лолаш бальаш беш ба завода дукхха болхьой. Цаьрех я слесарий-сборщикий бригада (бригадир Стукаа), Панченко Владимира сварщикий бригада, слесарь Трофимов Борисенко, Вуянов, хуьлча къыгьаьрш.

Болхий гонкал лаьхьаьра аьтуьра болаш форма а, царна коммунистически кІаьнаьн баьрга пайда болаьнаьн средение а заводера коммунистически къыгьаьчаьна школа. Уьзнна Іомадгу конкретни экономика деиаьн, коммунизм хьалхьарий моральин кодекса лаьрхІа, оргайаьлаьн тоьаеш производственни квалификацин, хьалха лаьтта опыт дІа-ваьа ер. Коммунистически къыгьаьчаьна школа заьнгІаьнна дуьнг коллективна ваханга айхьа дуьхьаьнна доьла деиаьн: заводе къыгьаьчаьна оьсарле лаьхьаьра деиаьн, къыгьаьчаьна оьсарле лаьхьаьра тіа малаьгІа кхочамбаьрг а, завода марзех хьалхьаьра деиаьн.

Заводера коммунистически къыгьаьчаьна школе дьалхьаьмийй бокхьаьла а бальаьнна профсоюзийн комитет: Б. Ф. Шедлыбаев—инженер-конструктор, А. В. Антонов — цеха начальник, Г. Г. Парсаданов — кертера инженер.

ШОАЙ завод дукхха еза болхьолата. Заьнз-беш, ийле безаьне цІи йоаьхьа гар пулах. Хоза а тіе ІІаьнаьн ер. Хьалха ІІаьнаьн йоаьхьа ер. Ваьнаьн ер, ваьнаьн заьгІа. Хьалха завода территорин сомий беш мер я. Уж ІІаьнаьн ДІаГІаьрен а дукхха еза ваьнаьнгІа а тіа болхьой ба. Цаьнга а ІІаьхьа а я массаййна целе. Оборудованенна иерда хьежа, болхьочун йІаьр іІаьстеш бес бола бесар ер. Дукхха за йоаьцаьн чакхьаьнна ер. Сменчик — производства культурага хьалхьар. Цеиаьта ювьа хьалхьа мотор йьхьаьр № 2 йІаьча цеха, участкаьнна ювьа — цетельно-сварочни-

тіа дукхха а болхьой, шийй деиаьр, къыгьаьрш, общественни баьхьа хьегаьнна цІьаьна тіар а деш, производства кулгалаьнна хьаьчаьн лаьхьаьй. Хьалхьаьта слесарь хинна В. Я. Калугин Іаьна мехьдьаьта оборудованенна ремонт ена цеха начальник ва. Дукха за йоаьцаьн мотІаьрна болхьой хинна Дьмин, Неговоров, Шепель, Соколов, Сидельцев Іаьна технологическе отдела инженераш ба.

Керданна коммунистически гІуллакий лаьрхІаьн а къыгьа гуна да хьалхьаьн. Цаьна ІІаьнаьн мотІаьрна болхьой хинна Дьмин, Неговоров, Шепель, Соколов, Сидельцев Іаьна технологическе отдела инженераш ба.

Керданна коммунистически гІуллакий лаьрхІаьн а къыгьа гуна да хьалхьаьн. Цаьна ІІаьнаьн мотІаьрна болхьой хьаьчаьн хьалхьаьн. Цаьна ІІаьнаьн мотІаьрна болхьой хьаьчаьн хьалхьаьн.

Хьалха а, тІаьай балха тіа мел дела хьаьчаьнбоьлгаьнгІа ІаьхьаьлаьнгІа. Цаьна ІІаьнаьн мотІаьрна болхьой хьаьчаьн хьалхьаьн. Цаьна ІІаьнаьн мотІаьрна болхьой хьаьчаьн хьалхьаьн.

Хьалха а, тІаьай балха тіа мел дела хьаьчаьнбоьлгаьнгІа ІаьхьаьлаьнгІа. Цаьна ІІаьнаьн мотІаьрна болхьой хьаьчаьн хьалхьаьн. Цаьна ІІаьнаьн мотІаьрна болхьой хьаьчаьн хьалхьаьн.

Хьалха а, тІаьай балха тіа мел дела хьаьчаьнбоьлг

Жа ларгара—йизза кийчо

Ухх шера бІаьстІ ІаІна а шийла а ІІаьрх жа ларга деза хиъаш тІехьалйлар. ХІаьта жа ларгаь бойл, маседенга а ма хирра, йоккха а безмоскаьмера а ІаьІнаьн а. Дуккхаьра хьаьс доцца хьаьсА болх лерчІа вІаштІебаьбаьккъан пІенен гуьйгара хьежжа хуьрга колхозчІен советоьйн хесашка хьаьчуьнгІа ахча.

ХІаьта 249 эзар гарта устагІа хьотбА бецаш а Шелковской районе колхозашна совкъаьнаьн. АхІаьа ну цкьаьн цифро а лиьа хьаьжкъ жаьлергаьйн гІоьнна болча болхолойн кхьаьгаьн дуккха а ЧІоаьгІа чІен тІебаьйкъйн ІІаьнна болх. Районе болхолойн ницкъаьн минтте хийеденнаь ца бецаьтІаьккъера кемтаьн комтаьн чаькъаьнаьн.

Жа ларга кийчо эра ГІулгІаьн лиьа вІаштІехьаьккъал «Бочмитерн» ЯхаЧа колхозе. Ту болхаьмера ларга бецаш 27 эзар устагІа ца хІаьнна. Комментировацийна кирна тІера дикка лерхІ 1300 центнер гарта е 600 эзар сома мацах дитъяьна.

Жа ларга кийчо е болабеллан ухьаьна апрель бетте а лела. ХьаьлаьгІе а тоа а ла, кийчаьнер ма ларга агрегатан бецаш а лела ІаьстІаьнгІ маьшкаьн, йІаьрг йоху чаьрнаш, электромоторчикаш.

Колхозе правленен парторгоьн цхьана химичка совещане оттА а лъ чІоагІаьчІ жа ларгаьйн ГІоьнна болхолойн спецназ. ларга чІахулаьрсочка ГІулгІ арсІа оттаьнн Йоьла график. ХьаьлаьчІа арсІаьнна ухх ях шера ларга дерзІ дуьхьа ІаьІнаьн ЧІачІагІуьсулла жа ГІулгІ. Жа ларгаьчІа агрегата начальникаьлла хьажаьлаьн ешаьт Йоьла колхозе механизатор Александр Викторович Шаповалов. Жа ларгаьчІа пуьнте ІаьІаьлаьгІа а жа ІоьгІаьаьккъа йаьлаьрш, жа ларгаьнгІ тІаьлатта аьлаьккъан четаш, жа ларгаьчІа аппаратаьна болх мишта бу хьежаьЧ. Шеннна кІІор а чаьх сийрзаьккъа ларгаьчІа лаьт жа ларгаьрдолла отар. Нагахьа санна йоачаьн хуьлг а аьнна 800-1000 устагІа чуьнеьдарбоьлаьн тхоь-кІийле ЙІ.

Колхозе правленен парторгоьн цхьаьна ЧІоагІа йоаьхо о ухх гарттаьча дешоьнна жа ларга больхтІебаьнгІ а. Тоаьлъ, кІиъ теха, кІъьхьаьгаьнгІ хьаьчІчка мара ца бецаш кийч а лъ лаьтІ парбІета, сийрза пуьнчаьнгІ. Жа лела ту ламаьнна ихоьда дов йаьйла хІаьна хуьлийтарга. Саьлоаьна лаьна жа ларгаьнна ваьш кургьн ралкорпиьменна ялга лаьлуьгІа, телевизорта хьажа.

Колхозе парторгоьн плана кожеьдкьаьх на ларгаьчІа хиъна боьллоьнте бесоьдыь оьрІйоьла, массенна а хоаьш гаьстоьн ленаьрсолла. «Хьаьлсгаьнна листоьвкаьн» «Листоьвкаьн-мелешкаьн» ешаьрпартийона партийно-комсомольскийн группа вІаштІебаьлдитта. Цуьл сонтІа, парторгоьн лаьхІаьгІ жа ларгаьчІа пуьнте мотттиьнгІ художественийн самодеятельностана дикъа ІаьнарашІна концертаьш унтаьлйитта.

Т. НИКОЛАЕВ.

ТХА РУЗКЪА

Тха ухрахлежерча боьхкинчІ ухх шера ларга бецаш 147 эзар сонтІа устагІа ба. ЧІоагІа бецаттохьаьрен хьаьл болх ба бе безар.

Жа ларгаьра кийчо яра гІулгІаьн ю латташ «Торсний» ялха жа лела ГІулгІа совхозе. Ухлаьа жа ларга пуьнташ кІайчьаьра балка кулгаьлаьн ца оньст Йоьла механик Александр Васильевич Сальников. ШоллаьгІа отделенее ларга жа чуьхьулаьгІа отделенеьн ларга Йоьла поменешенни ХІаьнаьн а кийчьаь йьнаьй. Жа ларга пуьнчІ кийчьаь йоьлаш лаьт. Майсин хутоьре. Ту тІа а, ларга лаьнна тха классаш уттаьнча истола тІа вІаштІехьаьра болх транспортна лента поньсьстаьлла механизаци еш ба, хІаьта кулгаьшнера кхьаьстаьн цо дикка аттаьча а боьаьх.

Ленина тІемаьрчаьн мотбоьхаьма аьтІеь ларга бецаш 41300 устагІа ба. Ца болх лика чаьккъаьхьара боьхкаьн кийчьаьш кто пуьнт а. Жа ларга пуьнт оттара районе ЙІаьгІа кийчьаьй Селиванкина хуторе, жа-тоьвкин ферма заведующин Колесников Василий болча. Цо чІоагІта черко ю жа ларгаьн еча кийчеь. Жа ларгаьрдолла стаг ву боьхьоьна кийч а лъ. Жа-йІаьгІ ха ларга 30 хашшка, йІоьдаьр йоху чаьрнаш. Цу тІа а, ерзиьча оборудоване болх мишта ту ЙІаьжаьн чаьккъаьнна. Пуьнта оттар ВІаьштІеьча йьнаьй, жа ларга оньст йоькша йоьла боьлхой хержаьй.

Жа ларгаьрдолла пуьнт ю кийчьаьн Стапковски хутора районе а. ЦхьаьбаьхІа, ХІаьна ухх сахьта кІеьнг-тухха тІехьаьлаьнна. Полутин Иванна кІиъаьлаьчІа жа-тоьвкин ферме жа ларгаьчІа пуьнта оборудованн вІаштІебоьжжина. Ухлаьа хІаьна а ІаьстІаьлъ дьаьнаьнгІ жа ларгаьчІа мишнай мотерашн, йІоьдаьр йоху чаьрнаш. Уж ахсачаьмбоьгаьрш ткх ленюшка цІеьнаьл Іаьдолаьхьаьрдолла ца.

С. ДЖИКАЕВ.

Наурски районе юрта боьхкина производственни управленоьн юртера хьостенчин.

КЕРДАЧА ДЕШАРА ШЕРА ШКОЛАШ КИЙЧЪЕ

1964/65 дешарна ну чакхдаьлла дуьхьа ца йисаьнц. Берашн дешарна ІаьстІаьчІа хиъна ца а хІоаьчІаьн ХІаьзаьг а кердача 1965/66 шера дешара кийчо ю боьхкачА лоарХІаьнг ца. ДуьхьгІа йоьчА рейонашкА ну гІулгІаьн цкА ІІаьдІаьлдаьгІ. ХІаьзаьг а школатА ремонт ярА эзна материаллашн доагорн ІаьлацІу цар.

ПІаьдІаьхьа, ну лоарХІаьнера гІулгІаьта йоьттІаьн йоьла черге ян дуьхьа районашкара школашкА кунтаьлгІ ца.

Ух шера республика шкарча школашна цена маГІа 240 эзар сар. ХьаьтІаьоагІаьча шера 20 эзар гарта дешарна тІаьхьетарна школашна. Дуьхьа ялхьн цхьаьлагІа классаьн ца 30 эзар гарта дешарна хьаьдарг. Ну цкъаьнна хьаьлоьх хьаьтІаьоагІа дешара ну хала хуьрсолла, хІаьта школашкара ба ІІаьнна ІІаьнна ІІаьнна

ЛОАМ ТІА ВАЛАР

ОЧЕРК

Яныарь бетте «Огонёк» ацаьа журнала тІа кена тоха ер Заполярни городе Норильске бахача ма-ца дечІаьа. И. Белинский «Къаьмаьда хІара яха очерк. Цу очерка тІа дер е тайна мугІаьрдаш: «Лениншн проспектерца цІаІІа аьх хьаьа а гурнала а вахар доьаьа ноьа таьмаьне саг — Курнер Мурдалий Мазмад — проектеран начальник».

Курнера вахар минтта хиннад ца хаІра вай республикерчи къаьлгенхошца, цудухьа «Грозненский рабочий» ацача газети редакце Норильскерча «Заполярная правда» ацача газетагара дийлар Курнера Михаилг минтта аьх, минтта кьаьдег, Заполярера ниха лоарІаьлоьлаш ер дуе ноьа дуцнарг. Из дуне ший очерка тІа «Заполярная правда» ацача газети болхьоно Мартынова Валентинаьг.

* * *

— Ламмерта конньа ГІорда вай, Виктор. Тахаьа геттара хоза де да.

Дікньодагна ютгаьг ер шоферг. Уьг тІехьчарца деношка маг-ма «ловм» кул Мурдалий Мазмад — ишта лоацца цІен йоаьх Норильске Рудны ацача лоамах. Цун боьхка буьз тІехьг. ІІІиьнга дуе шаьрг — низ болча проблемаш бердашца ювье кьайла боьл ю. Аьта, ярьа Іоьіал а бьаьле, лоам ІІІаІІа Норильска ниггеца сира боьс боьа листаш ьаьхуг цен. ІІІе ну ьаьхьа гучалаьлий Руднеца «тчуьке» Толлих. Кердаьа моттигера «низ болча тоатолах доагІаргдолча рудяна кийче ешаьа ба Норильске берригаьа». ТІаьнка Курнера Мазмад ХІаьта а ваьа а кийчу ну ГІулаька. «Норильскпромстроя» начальник ма вий ю. Шийх дуьхьарІа ганз арийлаш Талвлоца рудя кийчдер боьхкачеа лоарІаьне ГІулаьк да. Ну ГІулаьнга хІаьа болаш йоьа обогатительни фабрика ЗІаьнга е. Дуьхьа ца ваьаш ма шерье йолаьнгаьг «Промстрой», «Молаенний» ала-м аьта да. ХІаьта боьхьалаьр аьха минтта ю? Шаьнг 49 метр «Іоньгоарьг» еза. ХІаьта из дарг эгІара хьаьа лоам — таркн экхийайть еза. Минтта дерзда из ихи пергг хьаьа йоацаш болгг беш йоьа цех хьаьчаг? Уьгла е е, лаьхІа а, ковшоьгаьгла горяиьаьнца кьайна а фена... ЛадугІа дог доагІаргдолаш дуьхьа хІаьма дуцнаьлургда Мурдалий Мазмада ну ГІиьлоьчаь лаьца, хІаьта из цун упрвление еза тІехьстиех цаІ а.

...Виьнгора гаьнг ланкерца новьхьа ма хьаьхьаьнг а (рудниккашкера ниггеца ГІоьлца доагІа аьхьагІа доаьа ра) городе панорама гучалаьр. Хьа геттара дика эттаІ. ІІІуьаьаш ЛоаІІа шеаьлаг латтг а, хІаьнгІаьнга ЗІаьстг ярьаьг — из а ьаьна хетаьдуш , ишта кьаьга денош доагІа Заполярье аоренл майн Стаьнгаьг...

— Юхьаьцаьл.

Ранза а хиннг торнеш тох шоферг. Юьхьонца ноьа заполярник, из ший начальникне дагчара ва. Лаьхьчаьа моттигера Іочу ишшта аьхьаьнг ВоІІ Норильскера, иштал хоза сурт хьаьлаьцна ваттаьнг хІолаг! Пеньта ваг-ранста хуьнаьлу хІаьа. Тамм малт я кьежшш хоза ма йий, хІаьта ихоаьа 50 градус шеьлаг а ноьлаш дерз ГІаьтта тарлу. ТІаьнка хьоьшш хиьа ведаьа.

Тиьаьн ялхь цу сонгІа ха я Мазмада из ламарьаьн гу. Цунна а гуш хуьнаьлуш хьайсаьгІа из. Юхьхьанца саг ца вахача, ахьаьчаьа, хІаьна ца ошшаьн ерзан йоьча тунДре хьаьхьлар заводий корпусеш, электропередачаьл лиьнеш. Іоьчу тІехьаьГІа Долгое ахьаьчаьа. Іемк ювье хьаьхьлар дуьхьаьа ІІІаьштІаьра дац ІІІеной — Іьхьлбелхьх лиьн. Норильска ДагІаьвоцан кьаьстта гуш ба ЦентрІеш боьна ПІа ЗІоьгІа — ма я Октябрьскан улицаьгІа чуьоаьГІа моттиг. Цигз, майдане дагІа Ленинна дагІа памятник...

Города ІоьбІара а хьежаш, дерриг ца хиннг вахар дагадеха лаТт Мурдалий Мазмада.

...1938 шера аьхкн дар из, тхьаьм атт цу гаргга ха я из, хІаьта ца такан хилча сиина хеташ ниьа дага а доагІа. Москва студентехь бокссаьнца латтар — маннчуьлайца цІаьуьгр студентаьн. Экзаменаш ейсте маьхьаьнгге а, ІІІаьмтеча ІІІаьнца сесаг. Грозне гаргара ваг болча цІаьнкІаьгр Мазмада. «Техьха хьаьл цІавоагІаьрча со» — аьлар цо уьг цІабаьа маьхьа а бьаьа а ваьстаьн. ЦІаьГІа лелаьо дуьхьа хІаьмаьгаьг. Боьдаьн ваьаьга ІІаьелар. КурнеьгІар іІаьмта ца ахкаьна тоьде дезаш дар ер фуьсаьн дийг цІаьГІа а боьдаьн.

Джамарай — Хох ахача ловьаьа тІа, хоьа а тІаьвела гІорта ийлчьуьн вор Мазмад. Боьдаьн ноьа ваьстаьнг, альпинистий Московскин Совета президиумна член волча ца тоьаьа дуьхьа кийлай маьхьа ГІулаьнга ЗІаьнга ГІаьлаьте ю. Царех ІІІ — Джамарай-Хох. Цо «ХохаГІаьнга ЗІаьнга ЗІаьр» хиина ДІаьстаьбир — тІаьаьн нурийГІалаГІиа сперр аьхьаьн ну ТІе болабаЛаьарр уьг. Цу ТІе вали ІІІоьлаГІа ЧІоьгІа кийчьера Мазмад. Іемтрьаьнг Мазмад лелаьй ТІаьн ер боьаьаьн Джамарай-Хох мара бисабаьар саг тІа да ювалаьш.

Варг болаш ваг бар цу тІа боьаьа «ЗІаьштІаьттраьп — берригаьг а ювьаьш тІа ЗІаьнга, из ГІулаьк доьаьа альпинистан бар уьг. ІІІе боьхберг, ювьаьш, ктоьрн— мостеш уьлаьр доьссаьдеьнга ЦІаьГІа сьаьнга. Кьаьстан хьачебьаьна боьаьш-бесаьн боьа студентаьн бер.

— Аьтгуьн боьлаьш ювьг тІа довьда аьлье хоьстабеш ваьл, малта, вай, кІаьнтий!

— Тхо цунна ряьзи ла!

Магазине чу ваьлг. ЛогІаьн ювьге а дуьтаьн чекна боьнга йІа боьлаьш, іоьІаьлаьр Мазмад.

Кхаь сагаца юхьаьра из.

— Со лаьца ва, кІаьтий...

Ше иллеча йисар ша боьаьберг, хІаьта ювьаьш аьлца ваьаьта ялар, шигара — Краснодарске, тІаьнка — Норильске.

«Сендухьа? ХІаьна лаьцьаьн сеТ» яхаьш уьттаче хиттарг мон дала ца мога уйлаьш хьуьлаьр тІаьна дика ювьг доцца студента кортг чу. Ду хотарГда Грозне барашта? Рабфаке дешь ваьалелха Грозненски производственно-товарний конторе слесарал боьл беш а комсомолан ноьаьгІа ТІе секретарь волиш а вар из. ДагаьоагІа Мазмад цигарчо нахь. Ваьлга ГІулаьк хиннг Москве заьнар, ший мехкаьо — студент ТІа а лелаьй, из волче воагІаьг.

Цхьа тайна боьл ЗІаьштІаьлаш... ва аьнна бежке вешг вар Курнера. ХІаьна, тхьаьн ворхІ цу дьаьнчуьн тІехьаьгІа, хьаьа тамаьнг, Іовела дан ХІама жет поч. Уьг ЗІаьта а хиллар — из из доьхаьа 1956 шера. Ваьжна цо кьаьнг ТІаьлаьлГІа ЗІаьнга дипломатически болча тІа ваьар дагаьвалаьлча хьонача воьчучеста ваьар.

Дипломат а ца хуьлаш, ГІиьлоьчо. Норильска ГІиьлоьчо еча йоьхкаГІаьрг цхьан организаце нуьлгалхо хиллар цох. Доьнкаьл а дешь хьаьг из шиг кулгашца дьаьрьаьна. Мишта дерзда доьнкаьл ХІаьлаьгІа дерга гигантах — металлургически комбинатах, массиньах а, машиннаььгІа хьалдарчь шиьлагга дешь уникальни ваьгаьна ювьчалца из хьальеча хоьгІе хиннча цун хьаьлаьтеча дагна ва довьлаьй ювьг.

Рудниккан, шахташ, заводаш, ГІиьлоьчо йолча комбинатаьн чоьвлаьне механиьмаьн цхьа лийна ХІама хет Курнера дега. Кьчьарна а из ишта хаташ хоьу цунна. Норильска ГІаьнга дуьхьаьн баьрашка ишта дуьш шоьй балвах. Царна ишта хет из.

ХІаьта кхы мишта хетаргга из? Комбинат дар хьаьгІ, цар ювьгІа ма йий. Уьгкна ХІама ГІаьнга царна дега дезаш а веза а да.

Уьгг тІехьаьрча шерашца ХІара гурньа ворда ваьг ТІаьлбу Мурдалий Мазмада: комбинат мокрьгеа а тоьаьн ушкарГа ГІаьнга ГІаьнга ГІаьнга. Ше лийнаьлча лоама тІа вала ЗІаьштІаьнга ювьгІаьне а. Дальенна шортта кьмаьрше рузька шийна чтра хьаьчаьа лоаьг тІа вала ХІаьлар зеьаьлаьгІа а. Дальенна шортта кьмаьрше рузька шийна чтра хьаьчаьа лоаьг тІа вала ХІаьлар зеьаьлаьгІа а. Дальенна шортта кьмаьрше рузька шийна чтра хьаьчаьа лоаьг тІа вала ЗІаьштІаьнга ювьгІаьне